

KUNTOUTUS JA VÄESTÖKYSYMYS

PÄÄKIRJOITUS

VEIJO NOTKOLA
RIIKKA SHEMEIKKA

Pidimme Tieteen päivillä 12.1.2013 esitelmän aiheesta Taittuuko maailman väestökriisi. Kuntoutuksen näkökulmasta aihe saattaa vaikuttaa varsin vieraalta. Kiinan talous ja Intian veropolitiikka tuntuvat kuitenkin meilläkin. Kestävä kehitys, ilmastonmuutos ja maahanmuutto sitovat kuntoutuksenkin hetkessä kansainvälisiin trendeihin. Suomenkin väestökasvu on jo pitkään nojannut siihen, paljonko meillä on ulkomaalaisia maahanmuuttajia ja työuriin liittyvä keskustelu liittyy näihin samoihin teemoihin.

Uusi YK:n tekemä maailman väestöennuste valmistui tammikuussa (<http://esa.un.org/wpp/wpp2012>). Osoitteesta voi käydä katsomassa, taittuuko maailman väestönkasvu vai ei.

Maailman väkiluku ylitti 7 miljardin rajan vuoden 2011 loppupuolella. Kuusi miljardia meni rikki vuonna 1999, vuonna 1960 meitä oli suunnilleen 3 miljardia. Vauhti on siis ollut päätä huimaava. Yhdeksään miljardiin maapallon väkiluku nousisi YK:n nykyisen väestöennusteen keskivaihtoehdon mukaan vasta vuoden 2050 tienoilla.

Tällä hetkellä yli 60 prosenttia (yli neljä miljardia) maailman väestöstä asuu Aasiassa. Siellä myös ratkaistaneen se, taittuuko maailman väestönkasvu vai ei ja millaisia kriisejä väestönkasvusta seuraa. On väistämätöntä, että väestönkasvu jatkuu lähes nykytasolla seuraavat kymmenen vuotta ja kahdeksan miljardia ylitetään 2025 tienoilla. Tullijoita Suomeenkin siis riittää.

Missä olemme Suomessa nyt? Sävy väestöön liittyvissä kysymyksissä on täysin muuttunut. Tätä kuvaa hyvin suomalainen keskustelu. Siinä esiintyvät väestökysymykset kiteytyvät kolmeen tai neljään asiaan: väestön ikääntymiseen, väestön alueelliseen kehitykseen ja ulkomaalaistaustaisen väestön tuloon Suomeen. Lisäksi taustalla pilkkottaa huoli siitä, että väkiluku Suomessa kasvaa liian hitaasti.

Suomessa ollaan hyvin huolestuneita työikäisen väestön väheneemisestä. Tilastokeskuksen uusimman väestöennusteen mukaan työikäinen väestö vähenee 117 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä. Onko se paljon vai vähän? Nykyiseen työttömien määrään verrattuna luku on pieni ja luku saadaan kurottua kiinni 8000 hengen vuosittaisella netto-maahanmuutolla. Kysymys kuuluukin, pyörivätkö teollisuuden rattaat ja tarvitaanko työvoimaa.

On totta, että Suomen väestö vanhenee selvästi muita Pohjoismaita enemmän, kun verrataan yli 65-vuotiaiden osuutta suhteessa 20–64-vuotiaisiin. Hidas väestönkasvumme, suuret ikäluokkamme tai se, ettemme ole kyenneet, halunneet tai voineet ottaa ulkomaalaistaustaista väestöä Suomeen samassa tahdissa kuin muut Pohjoismaat, olisi siis aiheuttamassa ongelmia. Kun Suomeen tuli vuonna 2011 noin 23 000 ulkomaalaista, tuli Ruotsiin noin 96 000, Norjaan noin

80 000 ja Tanskaan noin 70 000. Olisiko Suomella mitään taloudellisia edellytyksiä tai tarpeita ottaa vastaavaa määrää väkeä vastaan? 100 000 hengen työvoimapula voitaisiin hoitaa Ruotsin maahanmuuttomäärillä vuodessa kuntoon.

Jos talouden rattaat tarvitsevat nykyistä enemmän maahanmuuttajia, tarvitaan Suomessa maahanmuuttajiin kohdennettua kuntoutusta ja siihen liittyviä toimenpiteitä huomattavasti nykyistä enemmän. Mikään periaatteellinen kysymys tuskin on estämässä sitä, että laitetaan maahanmuuttajien kuntoutukseen liittyvät toimintamallit kuntoon, kun kerran näyttää olevan niin, että tämän väestöryhmän rooli on näin keskeinen koko Suomen tulevaisuuden kannalta.

Esko Aho kirjoitti jokin aika sitten Helsingin Sanomien vieraskynäpöydällä Suomen ja Euroopan talouksien elvyttämisestä. Malliksi Aho nosti Yhdysvallat, jonka valtteina Eurooppaan nähden ovat Ahon mielestä väestönkasvu ja Yhdysvaltojen näköpiirissä oleva nousu maailman suurimmaksi öljyntuottajaksi. Kauppalehden pääkirjoituksessa 3.1.2013 todetaan sama asia. Yhdysvaltojen valtteja ovat nuori väestö ja korkea osaamisen taso. Puhuttaessa Yhdysvaltojen ja Ruotsin (tai Suomen) kaltaisista maista tällainen keskustelu ei tunnu mitenkään vieraalta.

Samanlaisia äänenpainoja on kuitenkin löydettävissä myös Kiinaan ja Intiaan liittyen. Intian talouskasvun vauhdin ennustetaan kirivän Kiinan kiinni vuoteen 2030 mennessä. Intian tärkein etu Kiinaan verrattuna on väestön nuori ikärakenne. Kiinan työikäisen väestön määrä saavuttaa huippunsa vuonna 2016, kun Intiassa sama tapahtuu vasta vuosisadan puolivälissä. Aiheuttaako Kiinan vanheneva väestö sen, että Kiina vaipuu lamaan?

Suhtautuminen väestönkasvuun on muuttunut. Aiempi tulkinta olisi luultavasti ollut se, että Intian luvuissa nähtäisiin katastrofin ainekset. Mutta ei nyt. Yhdysvaltojen väestörakenne on Eurooppaa parempi ja Intian Kiinaa parempi. Kiina taantuu, Intia kasvaa, Yhdysvallat voittaa Euroopan. Tärkeää tässä on huomata sävyero aiempiin vuosiin verrattuna. Taloudellisissa analyyseissä nuorta väestöä pidetään kasvun mahdollisuutena, ei taakkana.

Suomen väestörakennekysymykset on siis mahdollista ratkoa maahanmuuton avulla. Kyse ei ole väestöstä, vaan siitä, minkä maan talous vetää ja on innovatiivista, miten työvoimasta osataan huolehtia ja miten esimerkiksi kuntoutukseen liittyvät toimintamallit saadaan sellaisiksi, että ne tukevat sekä ihmistä että koko yhteiskuntaa. Suomessa on myös entistä enemmän ihmisiä, jotka todella haluavat tehdä työtä pidempään. Kysymys kuuluukin, annetaanko heille siihen mahdollisuus.

Kuntoutussäätiön tuoreen Kelan kuntoutuksen kohdentumista selvittäneen tutkimuksen mukaan ikääntyvien työntekijöiden ammatillisen kuntoutuksen toimenpidevalikoiman käyttöä tulisi tehostaa. Sellainen ratkaisu, jossa vain eläkeikää nostetaan ilman, että vanhempien ikäluokkien kuntoutukseen ja tukeen kiinnitetään huomiota, on kestävämpi yhteiskuntapolitiikkaa.